

Πειραματική Ψυχολογία (ΨΧ66)

Αλεξάνδρα Οικονόμου
Εξωτερική εγκυρότητα

Εξωτερική εγκυρότητα

- Ο βαθμός στον οποίο τα αποτελέσματα ενός πειράματος μπορούν να εφαρμοστούν σε διαφορετικούς πληθυσμούς και διαφορετικό χωροχρονικό πλαίσιο.
- **Εγκυρότητα του πληθυσμού:** ο βαθμός στον οποίο τα αποτελέσματα ενός πειράματος μπορούν να γενικευτούν στον ευρύτερο πληθυσμό
- **Πληθυσμός-στόχος:** ο πληθυσμός στον οποίο μπορούν να γενικευτούν τα αποτελέσματα
- **Πειραματικά διαθέσιμος πληθυσμός:** ο πληθυσμός συμμετεχόντων που έχει στη διάθεσή του ο ερευνητής (εθελοντές, φοιτητές...)

Παραδείγματα

- **Εγκυρότητα του πληθυσμού:** ο **πληθυσμός-στόχος** μπορεί να είναι ο ευρύτερος πληθυσμός των νέων 18-24 ετών στην Ελλάδα, αλλά ο **πειραματικά διαθέσιμος πληθυσμός** μπορεί να είναι οι φοιτητές της Φιλοσοφικής Αθηνών.
- Είναι έγκυρο να γενικεύσουμε τα αποτελέσματα ενός πειράματος ή μιας μελέτης από τον πειραματικά διαθέσιμο πληθυσμό στον πληθυσμό-στόχο;
- Τρόποι αντιμετώπισης: τυχαία επιλογή από τον μη αντιπροσωπευτικό αλλά πειραματικά διαθέσιμο πληθυσμό
- Είναι αυτό επαρκές;

Παραδείγματα

- **Εγκυρότητα του πληθυσμού:** πιθανή αλληλεπίδραση μεταξύ των χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων και του υπό μελέτη φαινομένου

Οικολογική εγκυρότητα -1

- Ο βαθμός στον οποίο τα αποτελέσματα μιας μελέτης μπορούν να γενικευτούν σε άλλα πλαίσια ή περιβάλλοντα
- **Παρεμβολή πολλαπλών πειραματικών συνθηκών:** η επίδραση αλληλουχίας που μπορεί να σημειωθεί όταν οι συμμετέχοντες παίρνουν μέρος σε περισσότερες της μίας πειραματικές συνθήκες. Γενίκευση πέραν της συγκεκριμένης αλληλουχίας;
- **Φαινόμενο Hawthorne:** οι επιδράσεις που δημιουργούνται όταν κάποιος γνωρίζει ότι συμμετέχει σε ένα πείραμα
- **Επίδραση της καινοτομίας ή της διάσπασης:** επιδράσεις που δημιουργούνται όταν η πειραματική συνθήκη περιλαμβάνει κάτι καινούριο ή διαφορετικό, που προκαλεί επιπλέον επιδράσεις

Παραδείγματα

- **Παρεμβολή πολλαπλών πειραματικών συνθηκών:**
- Πείραμα Stroop με ουδέτερες λέξεις, αρνητικές λέξεις, θετικές λέξεις
- Πείραμα Stroop με 5 είδη γραμματοσειρών
- Πείραμα εκμάθησης διαφορετικών καταλόγων λέξεων: η εκμάθηση ενός συγκεκριμένου καταλόγου είναι συνάρτηση αυτών που προηγήθηκαν.
- Τρόποι αντιμετώπισης;

Παραδείγματα

- **Φαινόμενο Hawthorne:** η παραγωγικότητα των εργατών στο εργοστάσιο Hawthorne βελτιώθηκε παροδικά με την παροχή περισσότερου φωτός, λόγω της προσοχής που αυτοί έλαβαν και όχι λόγω της βελτίωσης των εργασιακών πρακτικών
- Οποιαδήποτε αλλαγή στη συμπεριφορά των ατόμων όταν αυτά παρακολουθούνται ή μελετώνται, η οποία επηρεάζει τη γενίκευση
- Ποια θα ήταν μια κατάλληλη ομάδα ελέγχου;

Παραδείγματα

- **Επίδραση της καινοτομίας ή της διάσπασης:**
- Οι επιδράσεις που περιέχουν κάτι νέο, ή νέο για το συγκεκριμένο πείραμα, μπορεί να οδηγήσουν σε αρχική μεγέθυνση της επίδρασης σε κάποια πειράματα (novelty bias)
- Η μεγέθυνση αυτή υπολογίζεται στο 2-27%
- Ένα νέο αντικαταθλιπτικό που είναι καλύτερο κατά 10% από ένα παλαιότερο σύμφωνα με μια έρευνα, μπορεί να είναι το ίδιο αποτελεσματικό με το παλαιότερο
- Τρόποι αντιμετώπισης; Τρόποι ενσωμάτωσης του φαινομένου στη συγγραφή έρευνας;

Οικολογική εγκυρότητα -2

- **Η επίδραση του ερευνητή:** η επίδραση των χαρακτηριστικών του ερευνητή, των προσδοκιών και των προκαταλήψεών του στην έκβαση του πειράματος
- **Η επίδραση της προκαταρκτικής εξέτασης:** η επίδραση που έχει μια προκαταρκτική εξέταση στην αποτελεσματικότητα της πειραματικής συνθήκης

Παραδείγματα

- **Η επίδραση του ερευνητή:** μπορεί να περιορίσει τη γενίκευση των ευρημάτων, εφόσον δεν ελεγχθεί, διότι τα αποτελέσματα μπορούν να γενικευθούν μόνο σε παρόμοιες συνθήκες
- Τρόποι αντιμετώπισης;

Παραδείγματα

- **Η επίδραση της προκαταρκτικής εξέτασης:** Η προκαταρκτική εξέταση μπορεί να ευαισθητοποιήσει τους συμμετέχοντες της πειραματικής συνθήκης, ώστε να την προσεγγίσουν διαφορετικά από τους συμμετέχοντες που δεν πήραν μέρος σε αυτήν.
- Τρόποι αντιμετώπισης;

Χρονική εγκυρότητα

- Ο βαθμός στον οποίο τα αποτελέσματα ενός πειράματος μπορούν να γενικευτούν ως προς τον χρόνο
- **Εποχικές μεταβολές (κυκλικές μεταβολές)**: μεταβολές στα αποτελέσματα, οι οποίες παρουσιάζονται σε τακτά χρονικά διαστήματα
- **Μεταβολές σε σταθερό χρόνο**: εποχικές μεταβολές που σημειώνονται σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους
- **Μεταβολές σε μη σταθερό χρόνο**: εποχικές μεταβολές που σημειώνονται ύστερα από συγκεκριμένα γεγονότα
- **Κυκλικές μεταβολές**: μεταβολές που παρατηρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα στον οργανισμό των ανθρώπων και άλλων βιολογικών ειδών
- **Προσωποκεντρικές μεταβολές**: μεταβολές που παρατηρούνται στα χαρακτηριστικά ενός ατόμου μέσα στο χρόνο

Παραδείγματα

- **Εποχικές μεταβολές:** τροχαία ατυχήματα σε συνάρτηση με τις εποχές (συνθήκες οδοστρώματος το χειμώνα, αυξημένη κίνηση προς την παραλία το καλοκαίρι), αλλαγές στη διάθεση με τις εποχές, κιρκάδιοι ρυθμοί...
- Τρόποι αντιμετώπισης;

Παραδείγματα

- **Μεταβολές σε σταθερό χρόνο:** αλλαγές στο πρόγραμμα των ατόμων στα Σ/Κ, στις γιορτές, στις διακοπές...
- Τρόποι αντιμετώπισης;

Παραδείγματα

- **Μεταβολές σε μη σταθερό χρόνο:** απρόβλεπτες αλλαγές, π.χ. θάνατος, ασθένεια...
- Τρόποι αντιμετώπισης;

Παραδείγματα

- **Προσωποκεντρικές μεταβολές:** τα χαρακτηριστικά κάθε ατόμου δεν είναι πάντα σταθερά στο χρόνο, στο πλαίσιο (κοινωνικό, πολιτικό...). Σε ποιον βαθμό τα ευρήματα μπορούν να γενικευθούν στο χρόνο; Αφορά και στα ευρήματα παλαιότερων ερευνών.
- Τρόποι αντιμετώπισης;

Σχέση μεταξύ εσωτερικής και εξωτερικής εγκυρότητας

- **Αντίστροφη σχέση μεταξύ των δύο:** όσο αυξάνεται η εξωτερική εγκυρότητα, τόσο μειώνεται η εσωτερική και το αντίστροφο
- Επιλογή ομοιογενούς υποκατηγορίας του πληθυσμού ως προς το φύλο, την ηλικία, τη μόρφωση, ή επιλογή πολλών υποκατηγοριών;
- Πείραμα σε ελεγχόμενο εργαστηριακό πλαίσιο ή πείραμα σε διαφορετικά πλαίσια; Επίδραση εξωγενών μεταβλητών σε διαφορετικά πλαίσια.
- **Ο πρώτος στόχος του πειράματος είναι η επιβεβαίωση της επίδρασης της πειραματικής συνθήκης μέσω ελεγχόμενων, εσωτερικά έγκυρων μελετών.**